

รายงานการศึกษา

เรื่อง “มาตรการของสหภาพยุโรปในการนำเข้าเนื้อไก่จากไทย: มาตรการห้ามนำเข้าชั่วคราว”

ไทยเป็นประเทศหนึ่งในเอเชียที่ประสบปัญหาการแพร่ระบาดของไข้หวัดนก (Avian Influenza) ตั้งแต่ช่วงปลายปี 2546 และติดต่อมาสู่คนตั้งแต่ปี 2547 ส่งผลให้ประเทศคู่ค้าต่างๆ ของไทย รวมทั้งสหภาพยุโรป มีมาตรการห้ามนำเข้าเนื้อไก่สดจากไทยตั้งแต่ต้นปี 2547 เป็นต้นมา โดยคณะกรรมการมาธิการยุโรปห้ามนำเข้าสินค้าไก่สดจากประเทศไทยที่เชือดหลังวันที่ 1 มกราคม 2547 และอนุญาตให้ส่งออกได้เฉพาะเนื้อสัตว์ปีกที่ผ่านกระบวนการแปรรูปแล้ว¹ และต่อมาได้รวมการห้ามนำเข้าสินค้าสัตว์ปีกและผลิตภัณฑ์ประเภทต่างๆ จากประเทศในเอเชีย (รวมทั้งไทย) ที่มีปัญหาไข้หวัดนกไว้ด้วยกัน²

ต่อมา สหภาพยุโรปได้ขยายเวลาการห้ามนำเข้าสินค้าสัตว์ปีกและผลิตภัณฑ์จากไทยและประเทศในแถบเอเชีย รวมทั้งประเทศที่ 3 อื่นๆ ที่มีปัญหาไข้หวัดนก ออกไปอีกเป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่อง³ เป็นผลให้สหภาพยุโรปหันมานำเข้าไก่ปรุงสุกจากไทยเพิ่มขึ้น

สถิติการนำเข้าสินค้าไก่จากไทยของสหภาพยุโรป (ล้านเหรียญสหรัฐฯ)

ปี	ไก่ทั้งตัว แช่เย็น	ไก่ทั้งตัว แช่แข็ง	เนื้อไก่ แช่เย็น	ชิ้นเนื้อ/ส่วนอื่น แช่แข็ง	ไก่ปรุงสุก	รวม
2543	0.012777	0.000183	0.831579	36.696692	130.006111	167.547342
2544	0	0.014570	0.003281	37.783315	160.358031	198.159197
2545	0.007257	0	0.043328	36.491310	151.049224	187.591119
2546	0.059016	0	0.905138	85.414047	209.300539	295.678740
2547	0	0.000012	0.122051	47.747372	243.835356	291.704791
2548	0	0.000066	0	4.406791	333.316764	337.723621
2549	0	0	0.000511	0.185680	433.454726	433.640917
2550	0	0.123740	0	0.002516	545.707603	545.833859
2551	0	0.057897	0	0.018632	802.395475	802.472004
2552	0	0.000089	0.000623	0.039707	693.873979	693.914398
2553	0	0.043713	0.001246	0.074390	749.933026	750.052375
2554	0	0	0	0.096404	893.932975	894.029379
2555	0	0.010937	0.000163	14.929211	868.170040	883.110351
2556	0	0.093225	0.000065	22.662534	835.873500	858.629324
2557	0	0.021394	0	26.407216	850.654840	877.083450
2558	0	0.101863	0	23.999162	803.369529	827.470554

ที่มา: World trade Atlas

¹ COMMISSION DECISION of 23 January 2004 concerning protection measures relating to avian influenza in Thailand (2004/84/EC) ห้ามนำเข้าเนื้อสัตว์ปีกสด (poultry) เนื้อสัตว์ปีกกลุ่มที่บินไม่ได้ (ratites) เนื้อนกป่า (farmed and wild feathered game) วัตถุดิบอาหารสัตว์ซึ่งมีส่วนประกอบของสัตว์ปีกดังกล่าว และไข่ โดยให้นำเข้าผลิตภัณฑ์เนื้อสัตว์ปีก (poultrymeat products) ซึ่งต้องมีการปฏิบัติเป็นพิเศษตาม Decision 97/222/EC

² COMMISSION DECISION of 6 February 2004 concerning certain protection measures in relation to avian influenza in several Asian countries (2004/122/EC) ซึ่งในฉบับแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 6 เปลี่ยนเป็น concerning certain protection measures in relation to avian influenza in several third countries

³ COMMISSION DECISION of 6 February 2004 concerning certain protection measures in relation to avian influenza in several Asian countries (2004/122/EC) และ COMMISSION DECISION of 6 October 2005 concerning certain protection measures in relation to avian influenza in several third countries (2005/692/EC) (ใช้แทน Decision 2004/122/EC)

ระบบคอมพาร์ทเมนต์⁶ มีองค์ประกอบหลัก เพื่อให้ทุกขั้นตอนของการเลี้ยง จนถึง การเคลื่อนย้ายสัตว์ปีก เข้าโรงงานแปรรูปอาหาร ปราศจากการปนเปื้อนของโรคไข้หวัดนก ที่สำคัญ ได้แก่

- 1) มาตรฐานการจัดการด้านความปลอดภัยทางชีวภาพ (Biosecurity Management) สำหรับสถานประกอบการ ตามหลักการวิเคราะห์อันตรายและจุดวิกฤติที่ต้องควบคุม หรือ HACCP สำหรับโรคไข้หวัดนก
- 2) การเฝ้าระวังโรคไข้หวัดนกในฟาร์มและพื้นที่กั้นชนในรัศมี 1 กม. รอบฟาร์ม (Surveillance)
- 3) การควบคุมโรคไข้หวัดนกในฟาร์มและพื้นที่กั้นชนในรัศมี 1 กม.รอบฟาร์ม
- 4) ระบบการตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability) ทำให้สามารถติดตามข้อมูลการผลิตได้ตลอดห่วงโซ่อาหาร ตั้งแต่โรงงานผลิตอาหารสัตว์ (Feed) ถึง โรงงานอาหารแปรรูป (Food)

- จากการที่ไทยมีระบบการป้องกัน ควบคุม และเฝ้าระวังโรคที่ชัดเจน โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และเอกชนทำงานประสานกันแบบบูรณาการเป็นระบบอย่างต่อเนื่อง เป็นผลให้การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดนก ลดลง และสามารถควบคุมการระบาดและติดเชื้อไข้หวัดนกสายพันธุ์ H5N1 ในประเทศไทยได้ตามมาตรฐาน OIE จนกระทั่งไม่พบโรคไข้หวัดนกอีกเลยตั้งแต่ปลายปี 2551 เป็นต้นมา⁷ และ OIE ได้ยืนยันสถานะปลอดไข้หวัดนก ของไทยตั้งแต่วันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2552⁸

- หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการเพื่อเรียกร้องให้สหภาพยุโรปเร่งพิจารณาอนุญาตให้นำเข้าสินค้า ไก่สดจากไทย สรุปได้ดังนี้

(1) กรมปศุสัตว์ได้มีหนังสือถึงกระทรวงสาธารณสุขและผู้บริโภคของสหภาพยุโรป (Directorate General for Health and Consumers: DG-SANCO) เมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน 2553 เพื่อแจ้งสถานะปลอดไข้หวัดนก ของไทยตามมาตรฐานขององค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศ และขอให้ยกเลิกการห้ามนำเข้าไก่สดจากไทย ซึ่งสหภาพยุโรปได้ส่งเจ้าหน้าที่จาก Food and Veterinary Office (FVO)⁹ เดินทางเข้ามาตรวจประเมินด้าน สวัสดิภาพสัตว์ปีก ณ โรงฆ่า (Animal Welfare Pre-Slaughter) และมาตรการการควบคุมป้องกันโรคสัตว์ปีกที่ สำคัญของไทย ระหว่างวันที่ 17-25 มีนาคม 2554 เพื่อประกอบการพิจารณาอนุญาตให้นำเข้าเนื้อสัตว์ปีกสดจาก ไทย และได้ส่งผู้เชี่ยวชาญมาตรวจระบบการเลี้ยงไก่ของไทยในเดือนตุลาคม 2554

(2) กรมปศุสัตว์ได้ทำหนังสือถึง DG- SANCO เมื่อเดือนธันวาคม 2554 เพื่อติดตามการพิจารณายกเลิก การห้ามนำเข้าเนื้อสัตว์ปีกสดจากไทย ภายหลังจากที่กรมปศุสัตว์ได้รับแจ้งว่าผลการตรวจโรงงานเป็นที่น่าพอใจ โดยผลการตรวจประเมิน FVO สรุปได้ว่า กรมปศุสัตว์มีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องจากที่มาตรวจในปี 2552 ใน ระบบการควบคุมโรคสัตว์ปีก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องมาตรการความปลอดภัยทางชีวภาพ (biosecurity) สำหรับการเลี้ยงสัตว์ปีกทุกระดับ รวมทั้งการควบคุมการเคลื่อนย้าย และระบบการเฝ้าระวังโรคไข้หวัดนก

⁶ ระบบคอมพาร์ทเมนต์...ป้องกันหวัดนก เพื่อคุณภาพอาหารไทย ตอนที่ 1, ด้านสื่อสารองค์ประกอบและประชาสัมพันธ์ ซีพีเอฟ, 13 สิงหาคม 2555

⁷ พบการระบาดครั้งล่าสุดในเดือนพฤศจิกายน 2551 (ทำลายสัตว์ปีกตัวสุดท้ายเมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2551) และพบผู้ป่วยจากเชื้อไข้หวัดนกสายสุดท้ายในเดือนกรกฎาคม 2549 (ที่มา: แผนยุทธศาสตร์เตรียมความพร้อม ป้องกัน และแก้ไขปัญหาโรคติดต่ออุบัติใหม่แห่งชาติ พ.ศ. 2556-2559)

⁸ อียูเตรียมประกาศยกเลิกห้ามนำเข้าไก่สดจากไทย เกษตรฯ ส่งการกรมปศุสัตว์หารือหน่วยงานเกี่ยวข้องบริหารโคเวตการส่งออกให้ทัน 1 ก.ค.นี้ คาดปีแรกยอด ส่งออกไก่สดไปอียูกว่า 5 หมื่นตัน มูลค่า 4 พันล้านบาท, ข่าวประชาสัมพันธ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 4 เมษายน 2555

⁹ สำนักงานอาหารและสัตวแพทย์ หรือ เอฟ วี โอ (Food and Veterinary Office – FVO) เป็นหน่วยงานหลักภายใต้คณะกรรมาธิการยุโรปด้านสาธารณสุขและ คุ้มครองผู้บริโภค (DG SANCO) ทำหน้าที่ตรวจสอบการปฏิบัติตามมาตรฐานของสหภาพยุโรปในด้านความปลอดภัยอาหาร สุขอนามัยสัตว์ สวัสดิภาพสัตว์ และ สุขอนามัยพืช โดย FVO จะส่งหน่วยตรวจสอบไปตรวจสอบมาตรฐานทั้งในประเทศสมาชิก ในประเทศที่สนใจสมัครเป็นสมาชิก และในประเทศที่สามที่ส่งออกมา สหภาพยุโรป และรายงานผลการตรวจสอบต่อ DG SANCO

(3) เมื่อวันที่ 30 ธันวาคม 2554 กระทรวงพาณิชย์ได้ทำหนังสือในนามรัฐบาลไทยถึงกรมการค้าต่างประเทศ (Directorate General for Trade: DG-TRADE) กรมการค้าด้านการเกษตรและการพัฒนาชนบท (Directorate General for Agriculture and Rural Development: DG-AGRI) และกรมการค้าสาธารณสุขและการคุ้มครองผู้บริโภคของสหภาพยุโรป (Directorate General for Health and Consumers: DG-SANCO) เพื่อให้พิจารณายกเลิกมาตรการห้ามนำเข้าไก่สดจากไทย

(4) คณะผู้แทนไทยประจำสหภาพยุโรปและทีมประเทศไทย ณ กรุงบรัสเซลส์ ได้หารือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของสหภาพยุโรป เพื่อผลักดันให้สหภาพยุโรปยกเลิกการห้ามนำเข้าไก่สดจากไทย และดำเนินการร่วมกับกรมปศุสัตว์เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับสหภาพยุโรปในเรื่องการปรับแก้กฎระเบียบด้านการนำเข้าเนื้อสัตว์ให้สอดคล้องกับข้อกำหนดของ OIE และการปรับแก้กฎหมายเพื่อให้สามารถยื่นคำร้องขอนำเข้าเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์สัตว์จากสหภาพยุโรปแทนแต่ละประเทศสมาชิกได้ตามที่สหภาพยุโรปต้องการ

จากการดำเนินการความร่วมมือกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของไทยทั้งในประเทศและต่างประเทศ ในที่สุดคณะกรรมการยุโรปด้านห่วงโซ่อาหารและสุขภาพสัตว์ (EU Standing Committee on the Food Chain and Animal Health: SCFAH) ได้มีมติยกเลิกการห้ามนำเข้าไก่สดจากประเทศไทยเมื่อวันที่ 3 เมษายน 2555 โดยให้มีผลตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2555 เป็นต้นไป

การดำเนินการของสหภาพยุโรป

คณะกรรมาธิการยุโรปได้ลงประกาศกฎระเบียบ 2 ฉบับที่เกี่ยวข้องกับมติการยกเลิกการห้ามนำเข้าสินค้าไก่สดจากไทยดังกล่าวใน EU Official Journal (วันที่ 9 พฤษภาคม 2555) ดังนี้

(1) Commission Implementing Decision of Decision of 7 May 2012 amending Decision 2005/692/EC, 2005/734/EC, 2007/25/EC and 2009/494/EC as regards avian influenza (2012/248/EU) ยกเลิกการห้ามนำเข้าเนื้อสัตว์ปีกสด, เนื้อสัตว์ปีกกลุ่มที่บินไม่ได้ เช่น นกกระจอกเทศ, เนื้อนกป่าที่เลี้ยงจากฟาร์ม และไข่ จากไทย

(2) Commission Implementing Regulation (EU) No 393/2012 of 7 May 2012 amending Annex I to Regulation (EC) No 798/2008 as regards the entry for Thailand in the lists of third countries or parts thereof from which poultry and poultry products may be imported into and transit through the Union เพื่อให้ไทยกลับเข้าไปอยู่ในบัญชีรายชื่อประเทศที่สามซึ่งสามารถส่งออกเนื้อสัตว์ปีก (รวมทั้งเนื้อไก่), เนื้อสัตว์ปีกกลุ่มที่บินไม่ได้ เช่น นกกระจอกเทศ, เนื้อนกป่าที่เลี้ยงจากฟาร์ม และไข่ ไปยังสหภาพยุโรปได้อีกครั้งหนึ่ง โดยมีผลตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2555 เป็นต้นไป

สรุปและข้อเสนอแนะ

1. ไทยประสบปัญหาการแพร่ระบาดของไข้หวัดนก (Avian Influenza) ตั้งแต่ช่วงปลายปี 2546 จนถึงปี ปลายปี 2551¹⁰

¹⁰ คู่มือการเขียนด้วยตนเอง เรื่อง การจัดทำแผนประกอบกิจการภายในองค์กร เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่ ปี พ.ศ. 2552, กระทรวงสาธารณสุข, 1 กรกฎาคม 2552

2. สหภาพยุโรปห้ามนำเข้าเนื้อไก่สดจากไทยตั้งแต่วันที่ 23 มกราคม 2547 และอนุญาตให้ส่งออกได้เฉพาะเนื้อสัตว์ปีกที่ผ่านกระบวนการแปรรูปแล้ว ไทยจึงปรับเปลี่ยนมาส่งออกสินค้าไก่ปรุงสุกแทน ซึ่งปัจจุบันได้พัฒนาผลิตภัณฑ์จนเป็นสินค้าสัตว์ปีกรายการหลักที่ไทยส่งออกไปยังสหภาพยุโรป
3. การที่กระทรวงเกษตรฯ โดยกรมปศุสัตว์ ได้ดำเนินการมาตรการต่างๆ ในการควบคุมการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดนกแบบบูรณาการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เป็นผลให้การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดนกลดลงจนกระทั่งไม่พบโรคไข้หวัดนกอีกเลยตั้งแต่ในปลายปี 2551 เป็นต้นมา (OIE ได้ยืนยันสถานะปลอดไข้หวัดนกของไทยตั้งแต่วันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2552) โดยการควบคุมและตรวจสอบอย่างเข้มงวดตลอดทั้งวงจรการผลิตเนื้อสัตว์ปีก ตั้งแต่โรงงานผลิตอาหารสัตว์ ฟาร์มเลี้ยงสัตว์ โรงงานฆ่าสัตว์ โรงงานแปรรูปเนื้อสัตว์ รวมถึงการขนส่ง ซึ่งโรงงานผลิตเนื้อสัตว์ปีกเพื่อส่งออกทุกแห่งได้รับการรับรองระบบวิเคราะห์อันตรายและจุดวิกฤติที่ต้องควบคุม (ระบบ HACCP) จากกรมปศุสัตว์ และสามารถสอบย้อนกลับถึงแหล่งที่มาของผลิตภัณฑ์เนื้อสัตว์ปีกได้
4. สหภาพยุโรปยกเลิกการห้ามนำเข้าสินค้าไก่สดจากประเทศไทยเมื่อวันที่ 3 เมษายน 2555 โดยให้มีผลตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2555 เป็นต้นไป
5. ปัจจุบันยังพบการแพร่ระบาดของไข้หวัดนกหรือไข้หวัดใหญ่ในสัตว์ปีก (Avian Influenza) อย่างต่อเนื่องในหลายประเทศทั่วโลก ซึ่งเป็นโรคที่ติดต่อไปยังสัตว์อื่นรวมทั้งคนได้ และมีการเปลี่ยนแปลงสายพันธุ์อยู่ตลอดเวลา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนจึงต้องร่วมมือกันแบบบูรณาการในการป้องกันและควบคุมการระบาดของโรคไข้หวัดนกอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องอย่างจริงจังต่อไป
6. การที่สหภาพยุโรปให้ความสำคัญกับมาตรฐานคุณภาพสินค้าและสุขอนามัยในระดับสูง การส่งออกสินค้าไก่และผลิตภัณฑ์ไปยังสหภาพยุโรปจึงต้องควบคุมเรื่องสารตกค้างและเชื้อโรคต่างๆ โดยเฉพาะเชื้อซัลโมเนลลาปนเปื้อนในเนื้อสัตว์ปีกเพื่อการบริโภค, โรคนิวคาสเซิล (Newcastle disease)¹¹ ตลอดจนโรคไข้หวัดนก ซึ่งไทยยังคงมีความเสี่ยงที่จะเกิดการแพร่ระบาดจากประเทศเพื่อนบ้าน

เอกสารอ้างอิง

- นโยบายความปลอดภัยด้านอาหารของสหภาพยุโรป ความท้าทายสำหรับการส่งออกสินค้าเกษตรและอาหารไทยไปตลาดสหภาพยุโรป, อาจารย์ ถาวรมาศ, สิงหาคม 2556
- กว่าจะอียูจะยอมเลิกแบนไก่สดจากไทย, คณะผู้แทนไทยประจำสหภาพยุโรป/ สำนักงานที่ปรึกษาการเกษตรต่างประเทศ ณ กรุงบรัสเซลส์, www2.thaieurope.net, 08 May 2012
- อียูประกาศยกเลิกการระงับการนำเข้าไก่สดจากไทยอย่างเป็นทางการ, www2.thaieurope.net, 18 พฤษภาคม 2555
- ข้อมูลการแก้ไขปัญหาการนำเข้าไก่สดจากไทยกับสหภาพยุโรป, สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ กรุงลอนดอน, พฤษภาคม 2555

¹¹ โรคนิวคาสเซิลเป็นโรคของสัตว์ปีกที่เกิดจากเชื้อไวรัส (family Paramyxovirus, genus Rubulavirus) ที่อันตรายน้อยกว่าเชื้อไข้หวัดนก (ที่มา: โรคนิวคาสเซิล (Newcastle disease) กลุ่มระบาดวิทยาทางสัตวแพทย์ สำนักควบคุม ป้องกัน และบำบัดโรคสัตว์ กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์)

- แผนยุทธศาสตร์แก้ไขปัญหาใช้หวัดนกและแผนยุทธศาสตร์เตรียมความพร้อมในการป้องกันและแก้ปัญหาการระบาดของไข้หวัดใหญ่ (พ.ศ. 2548-2550), คณะกรรมการพิจารณาแก้ไขสถานการณ์โรคไข้หวัดนก, ISBN 974-506-577-3
- ระบบคอมพิวเตอร์ในอุตสาหกรรมสัตว์ปีกไทย, สำนักพัฒนาระบบและรับรองมาตรฐานสินค้าปศุสัตว์
- คู่มือการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่อง การจัดทำแผนประกอบกิจการภายในองค์กร เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่ ปี พ.ศ. 2552, กระทรวงสาธารณสุข, 1 กรกฎาคม 2552
- กรมปศุสัตว์กับการควบคุมโรคไข้หวัดนก, มณฑลพิษานาคานิช, สำนักควบคุม ป้องกัน และบำบัดโรคสัตว์ กรมปศุสัตว์, 28 สิงหาคม 2555
- เกษตรฯ หนุนภาคเอกชนพร้อมส่งออกเนื้อสัตว์ปีกสดไปยังอียูตั้งแต่ 1 กค.นี้ เชื้อมันเป่าส่งออกได้กว่า 5 หมื่นตัน หลังอียูจ่อออเดอร์สั่งซื้อเพียบ ด้านกรมปศุสัตว์เตรียมความพร้อมของเจ้าหน้าที่สัตวแพทย์ในการตรวจสอบและควบคุมคุณภาพของสินค้าเนื้อสัตว์ปีก ให้เป็นไปตามกฎหมายของสหภาพยุโรป, www.oae.go.th
- อียูเตรียมประกาศยกเลิกห้ามนำเข้าไก่สดจากไทย เกษตรฯ สั่งการกรมปศุสัตว์หารือหน่วยงานเกี่ยวข้องบริหารโควตาการส่งออกให้ทัน 1 ก.ค.นี้ คาดปีแรกยอดส่งออกไก่สดไปอียูกว่า 5 หมื่นตัน มูลค่า 4 พันล้านบาท, www.oae.go.th
- ส่งออกไก่ไทยล้นรับข่าวดีรับปี 2554, website ฐานเศรษฐกิจ, 11/26/2010
- รัฐเล็งปลดล็อกส่งออกไก่ไปอียูหวังเพิ่มยอดปีละหมื่นล้านบาท, www.thairath.co.th, 9 ธันวาคม 2554
- การจัดการปัญหาใช้หวัดนก บทสะท้อนประเทศไทย, ผู้จัดการ 360° รายสัปดาห์, 10 สิงหาคม 2549
- “คอมพิวเตอร์” ความสำเร็จการป้องกันหวัดนกในฟาร์มสัตว์ปีก, น.สพ.พยุงค์ดี สมยานนทนากุล, เว็บไซต์ฐานเศรษฐกิจ วันที่ 4 ธันวาคม 2557